

نشر سرف

توکل

ضابطه حرکت بر صراط مستقیم

www.ketab.ir

سخنران:

شهید دکتر عبد الحمید دیالمه

مکان:

دانشکده علوم - مشهد

www.ketab.ir

سرشناسه: دیالمه، عبدالحمید

عنوان و نام پدیدآور: توکل؛ ضابطه حرکت با درایت مستقیم / سخنران عبدالحمید
دیالمه؛ تدوین مرکز نشر آثار و اندیشه های شهید دکتر دیالمه
مشخصات نشر: قم: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، دفتر نشر معارف،
۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ۶۸ ص

شابک: ۷-۹۶۴-۵۳۱-۹۶۴-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

موضوع: دیالمه، عبدالحمید، ۱۳۳۳-۱۳۶۰ - وعظ

موضوع: توکل

شناسه افزوده: مرکز نشر آثار و اندیشه های شهید دکتر دیالمه

شناسه افزوده: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، دفتر نشر معارف

رده بندی کنگره: ۹۱۳۹۴ ت ۲/۵۹ BP۲۲۶

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۶۶

شماره کتابشناسی ملی: ۴۱۲۳۷۱۶

کتابمصرف

نوکل؛ ضابطه حرکت بر صراط مستقیم

نویسنده دکتر عبدالحمید دیالمه تدوین مرکز نشر آثار و اندیشه‌های شهید دکتر دیالمه تنظیم محمد اعتضاد السلطنه صفحه‌آرا حسین قاسمیان ویرایش مؤسسه ویراستاران (زهرا خیریه، راضیه حقیقت) طرح جلد کارگاه طراحی 2x2 (سپیده فاطمه مرتضاجی) ناشر دفتر نشر معارف (وابسته به نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها) نوبت چاپ سوم، سال ۱۴۰۱ / ۱۰۰۰ نسخه قیمت ۲۵۰۰ تومان شابک ۹۷۸-۹۶۴-۵۳۱-۹۶۴-۷

مراکز پخش:

مدیریت پخش دفتر نشر معارف قم، خیابان امام کوچه ۳۲، شماره ۲، تلفن و نمابر: ۲۷۷۴۰۰۰۴ پاتوق کتاب قم (شبه اول)
 خیابان شهدا، روبه‌روی دفتر مقام معظم رهبری، تلفن: ۲۷۷۲۵۴۵۱ پاتوق کتاب قم (شبه دوم) ابتدای بلوار امین، بلوار جمهوری اسلامی، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، تلفن: ۳۲۹۰۴۴۴۰ پاتوق کتاب تهران خیابان انقلاب، چهارراه کالج، پلاک ۷۱۵، تلفن: ۸۸۹۱۱۲۱۲ پاتوق کتاب خیرات خیابان شهید فقیهی (سورنگر)، نیش خیابان معدل، تلفن: ۷۱۳۲۳۴۴۶۱۴ پاتوق کتاب مشهد چهارراه شهدا، خیابان آیت‌الله بهجت، نیش کوچه هفتم، تلفن: ۵۱۳۲۳۲۰۱۱۹ پاتوق کتاب کرمانشاه باغ ابریشم، روبروی مجتمع ایثار، درب ورودی دانشگاه رازی، تلفن: ۸۳۲۷۲۲۸۳۱۱ پاتوق کتاب کرمان خیابان شهید مطهری، بین کوچه ۵۴ و ۵۶، تلفن: ۳۴۲۲۳۱۴۶۶ پاتوق کتاب رحمت خیابان امام خمینی، روبروی بانک رفاه، تلفن: ۳۳۳۳۲۰۶۹۷ پاتوق کتاب تبریز خیابان امام خمینی، میدان ساعت، روبروی عابر پیاده، تلفن: ۴۱۳۳۳۶۸۷۳۱ رفاه، پاتوق کتاب کرج چهارراه طالقانی، به سمت میدان سپاه، بعد از زیرگذر، جنب هلال احمر، ساختمان دی، طبقه زیرزمین، تلفن: ۲۶۳۴۴۸۶۲۵۷ پاتوق کتاب شهرکرد خیابان ولی عصر (عج)، بالاتر از سه راه سینما، تلفن: ۰۲۸۳۲۲۴۲۲۲۲ پاتوق کتاب قزوین چهارراه بنیاد شهید، روبروی بانک سپه و بانک مهر اقتصاد، تلفن: ۰۲۸۳۳۳۶۲۸۰۶ پاتوق کتاب ساری میدان شهدا، خیابان ۱۸ دی، روبروی مسجد امام حسین (ع)، تلفن: ۰۱۱۳۳۲۵۳۰۲۰ پاتوق کتاب ارومیه تقاطع خیابان رسالت و دستغیب، نیش چهارراه مافی، تلفن: ۰۲۴۲۲۲۵۲۵۲۲ پاتوق کتاب اروک خیابان امام خمینی (ع)، خیابان میرزای شیرازی (مسجد سیدها)، ساختمان حوزه علمیه خواران، تلفن: ۰۸۶۳۲۲۲۹۰۳۸ پاتوق کتاب اصفهان چهارراه تختی، خیابان مسجد سید، روبروی بانک صادرات، تلفن: ۰۲۱۳۳۴۴۲۰۵۰۵ پاتوق کتاب اردبیل سه راه دانش، خیابان اسماعیل بیگ، جنب بانک ایران زمین، تلفن: ۰۴۵-۳۳۲۶-۳۳۲۶ پاتوق کتاب بیرجند خیابان شهدا، نیش شهدای آذر، ساختمان آذر، تلفن: ۰۵۶۳۲۲۲۴۱۷۹ پاتوق کتاب ایلام خیابان آیت‌الله حیدری، روبروی مسکن و شهرسازی استان، تلفن: ۰۹۱۰۷۷۵۵۱۸۸ پاتوق کتاب گرگان مقابل پارک شهر، کوچه بوعلی، تلفن: ۰۱۷۳۲۲۳۷۸۸۰ پاتوق کتاب اهواز خیابان نادری، خیابان شهید سراج، ساختمان پاس، طبقه همکف، تلفن: ۰۹۱۰۷۷۵۵۱۶۴ پاتوق کتاب بندرعباس خیابان دانشگاه، جنب مؤسسه اعتباری عسکریه، پاساژ کاتکوس، تلفن: ۰۷۶۳۲۱۷۵۵۷ پاتوق کتاب بوشهر خیابان امام خمینی، جنب حوزه علمیه امام خمینی، تلفن: ۰۹۱۰۷۷۵۵۱۷۴ پاتوق کتاب خرم‌آباد خیابان شهید مطهری، سه راه اول، روبروی بانک صادرات، تلفن: ۰۹۱۰۷۷۵۵۱۸۵ پاتوق کتاب یاسوج بالاتر از خیابان سینما، جنب فروشگاه کفش ملی، ابتدای کوچه پرشک، تلفن: ۰۹۱۰۷۷۵۵۱۸۲ و ۰۴۴۲۳۴۶۴۲۵ پاتوق کتاب بجنورد کتاب زنجان خیابان امام، جنب امامزاده سیدابراهیم، تلفن: ۰۴۴۲۳۴۶۴۲۵ پاتوق کتاب بجنورد خیابان میرزا رضای کرمانی (بسج)، روبروی دبیرستان شهید رجایی، پلاک ۱۹۵، تلفن: ۰۵۸۳۲۲۲۲۲۲۴ و ۰۹۱۰۷۷۵۵۱۸۴ پاتوق کتاب مرکز نشر آثار و اندیشه‌های شهید دکتر دیالمه تهران: بزرگراه صدر، ابتدای بلوار قیطره، خیابان شهید تواضعی، خیابان شهید صادقی، پلاک ۶، طبقه اول، تلفن: ۰۲۲۲۱۵۷۰۶ و ۰۲۲۲۱۵۷۰۶ پاتوق کتاب تبریز: ۰۹۳۵۲۲۲۶۰۶۳

پایگاه اینترنتی ketabroom.ir نشانی اینترنتی info@ketabroom.ir

مقدمه

جاده «احیای اندیشه دینی» بیش از آنکه نیازمند سن و عمر طولانی باشد، نیازمند درکی عمیق از رفتارهای پیامبر رحمت صلی الله علیه و آله، امامان شیعه علیهم السلام، دست پرورده‌های آنان و علمای این مکتب است. لذا در این جاده می‌توانی جای پای جوانی مخلص همچون شهید دکتر دیابمه را نیز مشاهده کنی و طنین صدای دردمندش را در این راه بشنوی، آنگاه که حرکت خود را «احیای تفکرات شیعی» نامیدی.

او همه‌کس بود و هیچ نبود؛ زیرا ادعایی نداشت جز اینکه میان‌بری را که خودش در جوانی برای فهم دقیق دین پیموده بود، سخاوتمندانه به دیگران نیز نشان داد.

عارف پیشه نبود؛ ولی از معرفت کم نداشت. فیلسوف مسلک نبود؛ ولی در خردورزی کم نظیر بود. دنیاگریز نبود؛ اما دنیایش با دنیای جوانان هم سن و سالش متفاوت بود. مرزبندی‌اش با گروه‌ها و تشکل‌هایی که با اسلام زاویه داشتند، روشن بود؛ در عین حال بیش از خود آنان بر افکار انحرافی و اندیشه‌های باطلشان تسلط

داشت. پشتوانهٔ صلابتش در روز، اشک‌های عاجزانهٔ شب‌هایش بود. او رسول اندیشه‌ای بود که آن را با همهٔ وجود باور داشت. مُرُوجِ مکتبی بود که خود، تربیت یافتهٔ آن بود و راهبر راهی که پیش از دیگران، رهرو آن بود. بصیرت دینی، بی‌اعتنایی به دنیا، حرص و ورزی بر هدایت، تواضع و مهربانی، دانش وافر، سعهٔ صدر، شجاعت و منشی توأم با وقار... تنها بخشی از کاریزمای شخصیت پُر نفوذ او بود؛ آن چنان که حتی آنان که راهش را نمی‌خواستند، خودش را می‌خواستند!

آغاز درخشش شهاب وجودش در سال‌هایی از تاریخ این آب و خاک بود که ویژگی آن سال‌ها، اوج گرفتن اختناق و استبداد رژیم منحوس پهلوی بود، و اوج نورافشانی‌اش در بحبوحهٔ شبیخون بر خرمن اندیشهٔ نسلی بود که اگر جهت نمی‌یافت، به تاراج افکار شیطنانی و التقاطی می‌رفت. سال‌های ۱۳۵۶ تا ۱۳۵۷ نقطهٔ عطف انقلاب اسلامی است؛ چراکه در آن سال‌ها اسلامیت نهضت در حال هویت‌یابی و انقلابیون مسلمان در حال نیرومند شدن بودند. شعارهای اسلامی و خط‌مشی‌های رهبر کبیر انقلاب حضرت امام خمینی علیه السلام برای توده‌های مردم، بیش از پیش اهمیت یافت و گرایش‌ها به سمت و سوی بازفهمی ارزش‌های اسلامی بود. چنین گرایش و اقبال عمومی در فضای اجتماع، به‌ویژه در میان قشر دانشجو و فرهیخته، بستری مهیا کرد تا افراد و گروه‌هایی، دینی آمیخته با خواسته‌های حزبی و فردی و گروهی خود را به جامعه عرضه کنند. نامتوازن بودن رشد

سیاسی جوانان با رشد دینی، درست‌اندیشیدن را در معرض تهدید سیاست‌زدگی قرار داده بود؛ در نتیجه هر جریانی عده‌ای را به راهی فرامی‌خواند.

در این میان گروهک‌های انحرافی با جدیت، در تصرف قدرت و تسلط بر جایگاه‌های فرهنگی و انقلابی می‌کوشیدند و این همان چیزی بود که شهید دیالمه را دربارهٔ آیندهٔ اسلام و انقلاب اسلامی به شدت نگران می‌کرد: افتادن انقلاب به دست ناهلان! دیالمه با نگاه جامعه‌ش به ضعف‌های فکری و انحرافات موجود در جامعهٔ آن روز، چاره را در دو حرکت همسومی دید:

۱. تدوین مفاهیم صحیح دینی و تبیین آن برای نسل جوان؛

۲. به نقد کشیدن افکار و اندیشه‌های انحرافی و التقاطی.

او سنگ‌سازی برای حفظ و اعتلای اندیشهٔ دینی را از آشفته‌ترین بازار آن روز که دانشگاه نام داشت، آغاز کرد و «معیاردهی» ویژگی مهم کلاس‌های درس شهید دیالمه بود تا مخاطبانش را با شاخص‌ها و موازین دینی آشنا کند، با این هدف که در دام گروه‌ها و جریان‌های ضداسلامی مطرح آن روز جامعه گرفتار نشوند.

باید توجه کرد مخاطبان شهید دیالمه، نسل جوان دانشگاهی بودند که اطلاعات دینی اندکی داشته و معیاری برای شناخت حق از باطل نداشتند. از همین رو نگاه شهید دیالمه، موضوع‌محور نیست تا هر بحثی که خود بر آن تسلط دارد بیان کند؛ بلکه مسئله‌محور است. بنابراین بیش از آنکه بیندیشد چه

بگوید، در پی این بود که چه بگوید و محتوایی که در کلاس درسش مطرح می‌شود، پاسخ‌گویی کدام نیاز مخاطب است. مروری بر عناوین سخنرانی‌های شهید از این زاویه، اثبات‌کننده این حقیقت است: ضوابط حرکت بر صراط مستقیم، انسان خلوت و خلوت انسان، در تنهایی ثقلین، طراح هدایتی، رساله حقوقیه امام سجاد علیه السلام، جایگاه و موقعیت زن در جامعه اسلامی و ده‌ها عنوان دیگر که امروز به سهولت بر زبان می‌آید؛ ولی در عصر او در میان جوانان مطرح نبود و در میان نسل دانشگاهی غریب می‌نمود.

او برای اولین بار در سطح دانشگاه، به جای طرح مباحثی همچون جامعه‌شناسی طبقه توحیدی، خودسازی انقلابی، که عناوین رایج روز بود، «ضوابط حرکت بر صراط مستقیم» را موضوع سخنان خود قرار داد تا نشان دهد که دغدغه‌ها و دل‌مشغولی‌های او از سنخ دیگری است.

شهید دیالمه در این مباحث بر آن است تا به صراط مستقیم از زاویه‌ای نو بنگرد و ضرورت ضابطه‌مند بودن این مسیر را در نگاه مسلمانان که در نماز *«اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ»* را بارها تکرار می‌کنند، روشن سازد. هدف شهید دیالمه، نشان دادن ظرافت این راه و ضرورت الگوبرداری دقیق از رفتار و منش پیامبر صلی الله علیه و آله و معصومان علیهم السلام بود و از همین روست که از ضوابط این راه سخن گفت تا تفاوت زهد اسلامی را با رهبانیت صوفی منشانه و تفاوت توکل را با سُستی و تنبلی و نیز صبر در بحبوحه مبارزه را با انفعال

۹
♦ و پذیرش وضع موجود نشان دهد و همچنین انتظار را که مذهب
اعراض است و نه اعتراض، و این همه در کنار هم نقشه راهی بود
که هر جوان مسلمان باید فراروی خویش قرار می داد.

این مباحث که قبل از انقلاب، در سال های ۱۳۵۲ تا ۱۳۵۶
در جمع های کوچک دانشجویی آغاز شده بود، پس از پیروزی
انقلاب اسلامی با مساعد شدن فضای دانشگاه، در جلسات
گسترده تر مطرح شد و جنبه عمومی و رسمی یافت.

از طرف دیگر، خطری بود که شهید از ناحیه خطوط التقاطی
حس می کرد. در این میان، برخی گروه ها و جریان های انحرافی
به دلیل داشتن مواضع رسمی که امکان انتشارش فراهم بود،
به طور مستقیم در معرض طرح و نقد شهید قرار گرفتند.
«مرامنامه های کمونیستی»، «تبیین جهان» و «تعمیم امامت»
از جمله اندیشه های مکتوبی هستند که شهید دیالمه در آن ها،
امتزاج و التقاط حق و باطل را به خوبی می دید و با برگزاری
جلسات نقد، فاصله آن ها با حقیقت اسلام را به خوبی تبیین
می کرد.

اکنون با گذر بیش از سه دهه از زمان طرح این مباحث،
همچنان جامعه اسلامی مان تشنه کلام زلال شهید است در
پاسخ این سؤال که صراط مستقیم چیست و چگونه می توان
بر آن گام برداشت؟ چرا که اگر چنین نبود، رب مئان مسلمان را
فرانمی خواند تا حقیقت این راه و ثبات بر آن را هر روز و در زیباترین
لحظات بندگی اش، یعنی «نماز»، یادآور شود و طلب کند.